

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ
LİSANS BİTİRME TEZİ

ÇAĞDAŞ SANATTA DİSTOPYA
(DİPLOMA PROJESİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ARAŞTIRMA
VE UYGULAMA RAPORU)

HAZIRLAYAN

Sevcan DEMİR

YÖNETEN

Doç. Dr. Muhammet TATAR

ERZURUM-2023

İÇİNDEKİLER

GÖRSELLER DİZİNİ.....	II
ÖNSÖZ.....	III
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMA RAPORU**

1.1. ÜTOPYA.....	2
1.1.1. Ütopya Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Temelleri	2
1.1.2. İdeal Kent	4
1.1.3. İdeal Ülke	5
1.2. DİSTOPYA	6
1.2.1. Distopya Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Temelleri	6
1.2.2. Distopik Kent	7
1.2.3. Distopik Ülke	10
1.3. ÇAĞDAŞ SANATTA ÜTOPYA VE DİSTOPYA.....	12
1.3.1. Çağdaş Sanatta Ütopya.....	12
1.3.2. Çağdaş Sanatta Distopya.....	17

**İKİNCİ BÖLÜM
UYGULAMA RAPORU**

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ	23
2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR	23
2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ	24
KAYNAKÇA	25
EKLER.....	26
EK 1. RESİMLER.....	26
ÖZGEÇMİŞ.....	30

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Thomas More, ‘ <i>Utopia</i> ’	3
Görsel 2. Giulio da San Gallo.....	5
Görsel 3. Metropolis Filminden Bir Sahne (1927).....	8
Görsel 4. Le Corbusier, Radiant City, 1930	9
Görsel 5. Fahrenheit 451 Filminden Kitapları Yakma Sahnesi (1966).	11
Görsel 6. 1984 Filminden Bir Sahne (1984).	12
Görsel 7. Walter Gropius, Koltuk Tasarımı, 1922	15
Görsel 8. Walter Gropius & Adolf Meyer, Fagus Fabrikası, 1911-1925, Alfeld, Almanya.	15
Görsel 9. Charlotte Perriand, Masa Lambası, 1928.....	16
Görsel 10. Bauhaus (Kolektif), Weissenhof Yerleşkesi, 1927, Stuttgart, Almanya.	16
Görsel 11. James Ensor, The Intrigue (EntriKa), 1890, tuval üzerine yağlı boya, 149 cm x 89.5 cm, Royal Museum of Fine Arts, Antwerp, Belçika.	19
Görsel 12. Edvard Munch, The Scream (Çığlık), 1893, tuval üzerine yağlı boya, 84 cm x 66, National Gallery of Norway, Oslo, Norveç.....	20
Görsel 13. Henry Moore, Upright Motive No.1, 1955-56, Bronz, 334x 320cm, Otterlo, Rijkmuseum, Amsterdam.	21
Görsel 14. Germaine Richier, Grand Tauromachie, 1953, Bronz, yükseklik 116.5, taban 52.5 x 96.5 cm, Peggy Guggenheim Collection, Venedik, İtalya.	22
Görsel 15. Sevcan Demir, “Terk Edilmişlik”, Dokulu Kağıt Üzerine Kömür Tekniği, (148x210 mm.), 2023.....	26
Görsel 16. Sevcan Demir, “Kaygı”, Dokulu Kağıt Üzerine Kömür Tekniği, (148x210 mm.), 2023	27
Görsel 17. Sevcan Demir, “Sarsıntı”, Dokulu Kağıt Üzerine Kömür Tekniği, (148x210 mm.), 2023	27
Görsel 18. Sevcan Demir, “Ölü Tabiat”, Dokulu Kağıt Üzerine Kömür Tekniği, (148x210 mm.), 2023	28
Görsel 19. Sevcan Demir, “Hesap Günü”, Dokulu Kağıt Üzerine Kömür Tekniği, (148x210 mm.), 2023	28
Görsel 20. Sevcan Demir, “Kargaşa”, dokulu kağıt üzerine kömür tekniği, (148x210 mm.), 2023	29
Görsel 21. Sevcan Demir, “İsimsiz”, Evin duvarından görünüm, 2023.....	29

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğum Lisans bitirme raporunda Çağdaş Sanatta Distopya ile ilgili araştırma yapılmıştır. Ürettiğim işlerimde, bıraktığım fırça darbelerinde ve yalın tek çizimde bu kavramın enerjisinin var olduğunu kesinleştirmiş oldum. İşlerimdeki bu halin bir kavramı yoktu bildiğim tek şey distopya gibi karamsarlık, kasvet, sonsuzun getireceği o kuraklık, hayal kırıklıkları, parçalanmaların oluşuydu. İşlerimi yansıtan bir kavram vardı, ama neydi bu kavram? Dr. Öğr. Üyesi Hatice DOĞAN sayesinde yansıttığım kavramın distopya oluşunun farkındalığına varmış olup büyük bir merak uyandırmaktaydı bu adım için sayın hocamıza teşekkürlerimi sunuyorum. Distopyayı araştırmak başta basitti. Fakat internet kaynakları bozuk bir plak gibi geliyordu. Bu kez yolumu daha aydın kılacak Doç. Muhammet TATAR'IN önerisiyle birkaç yazar ve kitapla tanışma fırsatı buldum. Akademik eğitimim süresince yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım, Dr. Öğr. Üyesi Hatice DOĞAN ve Doç. Muhammet TATAR'A yardıma ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemeyen diğer hocalarıma, her zaman yanımda duran aileme, dostlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Erzurum-2023**Sevcan DEMİR**

GİRİŞ

Distopya; ütopya güneşinden doğacak fırtınadır. İnsan doğası gereği süreklilik arz eden hayaller yeni yaşam stilleri kurar bu yaşam adına kurgular gerçekleşmeyince yerini apansız bütün bir hayal kırıklığına hatta hayal çatlaklıkları oluşturur. Kuşkusuz distopya ütopyanın başarısız halidir.

"Distopya: Yunanca 'iyi olmayan, sağlıklı, alışılmışın dışında' anlamına gelen "dis" ve 'yer, toprak, ülke' anlamına gelen "topos" kelimelerinin birleşiminden oluşur, "iyi olmayan ülke" anlamına gelmektedir. Distopya kelimesi ilk olarak 1868 yılında İngiliz siyasetçi ve filozof John Stuart Mill tarafından kullanılmıştır. Distopyalar, genellikle geçmiş zamanda yaşanan ayaklanmalar, mücadeleler, terör, affet, yıkım, inkılap, baskı, aşırı nüfus, yokluk ve ileri teknolojinin gelecekteki toplumlara aksi şekilde yansması üzerine kurulmuştur." Doğa sisteminin süregelen devasa ekolojisi üzerine her ne kadar doğa etkenli etkiler görsek de , bu ekoyu düpedüz bozmuş olan insanlardır. Su kaynakları, havanın büyüünü, toprağın kimyasını bozarak zihinden öte somut delillerle distopik bir dünyaya çevirir. Hayat bizlere tasviri; karnımız da kelekler uçşacak sunumlar da yapar çetin şartlarda mücadele etmenin hakikatini de. İnsanlık mutlu keyifli yaşam arzusu diler hep hayal perdesinde müthiş ütopyik düşler düşlerken distopya çıkagelir. İnsanlık insansızlaşır, yerle yeksan başkaldırılar direnişe geçer; topraktan filiz doğurmak için. Kurdukları distopya belki de ütopyayı doğuracaktır. Aslında ütopya ve distopya göbek bağlarının henüz kesilmemiş ikiz bebekler misali ayrılmaz bir bütünken savaş ve barış, ak ve kara, dost ve düşman....

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ

Diploma çalışmama konu olan distopyya; ekolojik standartların düşünülünün aksine zaman zaman aşımaya uğrayarak istenilen günlük güneşlik hayatı sunmadığını özümsemiği an içimdeki o fikir ortaya çıktı. İnsanlar yaşayışları boyunca ekolojik sistemin bir anda aksi yönünde gelişen bir kare ile karşılaşınca sanki o ekonun bir parçası değilmiş gibi şaşkınlık yaşar. Distopyya tezimde açıkladığım kendimce bizlerin aklımızda tasavvuf ettiğimiz o bütünü bir parçasını görmeyişimize dayandı. Bir sabah üstün körü güneşli sabahlara uyanma kesinliği içindeyken gözlerimizi açtığımızda yarattığımız beton kalıpların üzerimize çöküşü gibi. Dünya algımızda beyazı yaşamak üzerine kurulduğumuz an siyahı görecektir düşlerimizi distopyya kavramına hapsederiz. Tezimde de bahsetmiş olduğum bu dünya sanatçılarının eserlerinde distopyya kavramını nasıl yansıttıklarını görebiliriz. Genel amaç olarak özellikle sanatçılarımız toplumların hayal ettikleri ütopyaların tam tersine yaşamlarında etki yaratan yıkıcı distopyyayı ifade edişleri eserlerinde mükemmel bir şekilde yansıtılmıştır. Çoğu sanatçı toplumlara olumsuz etkileyen bu distopik düşünceleri eserlerinin ana konusu haline getirmişlerdir.

2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR

Uygulama da distopyya kavramını toplumların yaşamını olumsuz anlamda nasıl etkilediğini anlatabilmek adına bireylerin iç dünyalarında oluşan kaosu kendi gözlemlerim ve hayallerimle (resim 15), (Resim-16) da “terk edilmişlik” konusu adı altında bir çizimimle resmetmeye çalıştım. Bu çalışmam da bireylerin Endüstri ve Sanayideki gelişimlerin bireyleri toplumlarda soyutlaştırdığı ve bireyleri yalnızlığa, kendilerini terkedilmiş hissetmelerine sebep olan sisli bir havada önünü göremeyen içsel bunalım yaşayan birer çılgına dönüşmesini ifade etmeye çalıştım. Yeni dünya oluşturmak isteyen devletler ve toplumlar istedikleri ütopyanın bir distopyyaya dönüşmesini sadece içsel bir sorun yaratmadığını aynı zamanda yaşadıkları kentlerde nasıl bir yıkıma ve sarsıntıya sebep olduğunu (Resim-17) “Sarsıntı” başlıklı eserimle anlatmaya çalıştım. Zengin ve büyük insanlara karşı verdikleri mücadele de yarattıkları

sarsıntıyı kentler üzerindeki yıkımını eserimde görebilirsiniz. Çalışmalarım da kömür tekniği ile (148x210 mm.) ebatlarında olmak üzere farklı kömür malzemeleriyle ve hamur silgi ile ton geçişleri sağlandı. Başka bir teknik olarak makyaj süngeri, peçete, kozmetik fırça başlıkları ile resmi derinleştirmek adına dağıtmak işleminde kullandım.

2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ

İnsanlar hayal ettikleri ütopyaı var edebilmek adına belli dönemlerde birçok ideolojiye kendilerini bağlamaya çalışmışlardır. Fakat bu ideolojiler onlar için bir ütopya yerine bir distopyaya dönüşmüştür. İsteklerinin ve hayallerinin gerçekleşmediğini gören toplumlar bir çatışma yaşamışlardır. Tutulmaya çalıştıkları Marksizm, Nazizm, Faşizm gibi ideolojilerin kendileri için artık bir fayda etmeyeceğini aksine onları daha sıkı yönetime buhranlı bir hayatta büyük bir kaygıya ve kargaşaya sürüklediğini, bireyleri nasıl bir yalnızlığa felakette bunalıma sürüklediğini görmeniz için yansıtmaya çalıştığım düşüncelerimdir. İnsanlar hayal ettikleri dünyanın var olamayacağını fark ettiklerinde içinde yaşadıkları distopyadan kurtulmak için doğaya acımasızca bir saldırıya geçmişlerdir. Tıpkı bireylerin iç dünyaları gibi tabiatı tahrip etmiştir. İnsanlar bunu yaparken bilinçsizce davranmışlardır. Bu tahribatın önüne geçememişlerdir. Bu yüzden kurtulmaya çalıştıkları distopik yaşamda daha çok batmaya ve içinde çırpınmaya başlamışlardır.

KAYNAKÇA

- Tandaçgüneş, Nilnur (2013). *Ütopya: Antikçağ'dan Günümüze "Mutluluk Vaadi"*. Ayrıntı Yayınları. ISBN 978-975-539-739-9.
- Atayman, Veysel (2005). "Francis Bacon", *Yeni Atlantis* içinde, İstanbul: Bordo-Siyah.
- Bassler, William G. (1998). "Thomas More", *Vital Speeches of the Day*, 64(10).
- Cevizci, Ahmet (2002). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cioran, Emil Michel, (1999). *Tarih ve Ütopya*. (Çev: Haldun Bayrı), İstanbul: MetisYayınları.
- Coşkun, İsmail (2004). "Ütopya ve Kent", *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, Dizi: 3, Sayı: 9, İstanbul.
- Orwell, G. (2005). *1984*, Çev. Nuran Akgören, İstanbul: Can Yayınları.
- Kandemir, H. (2009). "Gelecekte Notlar Yevgeniy Zamyatin ve Biz", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2009, sayı: 21, 137-144.